O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY VA O‘RTA MAXSUS TA‘LIM VAZIRLIGI
TOShKENT DAVLAT SHARQShUNOSLIK UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”
Rektor G.Rixsiyeva
____
2021 yil “28” avgust

SHARQ XALQLARI ADABIYOTI POETIKASI (YAPON)

FANINING O‘QUV DASTURI

Bilim sohasi:	100000 – Gumanitar soha
Ta‘lim sohasi:	120000 – Gumanitar fanlar
Mutaxassislik:	70230502 – Adabiyotshunoslik (sharq tillari va tadqiqot yo‘nalishlari)

Toshkent – 2021

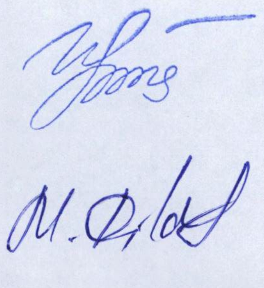

Fan/modul kodi SAP104		O‘quv yili 2021-2022	Semestr 2	ECTS - Kreditlar 4	
Fan/modul turi Majburiy		Ta’lim tili O‘zbek		Haftadagi dars soatlari 4	
1.	Fanning nomi		Auditoriya mashg‘ulotlari (soat)	Mustaqil ta’lim (soat)	Jami yuklama (soat)
	Sharq adabiyoti poetikasi (yapon)		60	60	120

2.

I. Fanning mazmuni

Fanni o‘qitishdan maqsad – fanning mazmuni milliy badiiy adabiyot, uning qonuniyatlari, adabiyot nazariyasi, adabiyot qoidalari: janr, uning shakli va mazmun jihatlarining o‘zaro munosabati, kompozisiya tiplari, syujet qurilishi va boshqa poetikaga oid barcha nazariy masalalani qamraydi. Poetika qoidalarini bilish adabiyot haqida so‘z yuritish, uni o‘rganish, unga baho berish va umuman adabiyotshunos bo‘lish huquqini berishni ta'minlovchi fandir. Sharq adabiyotida badiiyatshunoslik masalalari magistrantga adabiyot fanining asosi nimadan iborat ekanligi haqida to‘liq ma'lumot berish bilan bir qatorda har bir sharq adabiyotining o‘ziga hos qonuniyatlari, bu qonuniyatlarning shakllanishiga sabab bo‘lgan omillar va ularning tarixiy rivojlanishida yuz bergan tashqi ta'sir masalalarni ham o‘z ichiga qamrab oladi.

Fanning vazifasi – magistrantlarga o‘rganilayotgan mamlakat adabiyoti poetikasi, adabiyot nazariyasi fanlarida o‘rganilayotgan milliy badiiy adabiyotning o‘ziga xos xususiyatlari, uning rivojlanish qonuniyatlari va xarakteri, metodlari, janrlar, poetikani tashkil qiladigan asarning badiiy tili, uslubi, turli badiiy – tasviriy va ifodaviy vositalari to‘g‘risida bilim, ko‘nikma va malakalarni shakllantirish.

II. Asosiy nazariy qism (ma'ruza mashg‘ulotlari)

II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:

1-mavzu. Poetika tushunchasi, uning keng va tor ma'nolari

Poetika – adabiyotshunoslikning yetakchi nazariy fani. Poetika tushunchasi. Poetikani o‘zlashtirishdagi vazifalar. Poetika atamasini keng va tor ma‘nolari. Aristotel “Poetikasi”.

2-mavzu. Adabiy jarayon, adabiy bosqichlar, yo‘nalish, oqimlar va maktablar poetikasi

Adabiy jarayon xususiyatlari. Hayotni badiiy aks ettirish prinsiplari. Adabiy yo‘nalish va oqimlar.

	3-mavzu. Poetika komponentlari: janr, uslub, syujet, qahramon Janr haqida tushuncha. Syujet turlari va komponentlari. Konflikt. Kompozisiya. **4-mavzu. Yapon she'riyati poetikasining o‘ziga xosligi** Yapon she'riyati o‘ziga xosligi. Tanka she'riy janri xususiyatlari. Xokku she'riy janri xususiyatlari. Man'yoshyu" – ilk she'riy antologiya. **5-mavzu. Yapon adabiyotida badiiy uslub, ifoda vositalari.** **“Uta monogatari” janri xususiyatlari** Uta monogatari” janri xususiyatlari . “Ise monogatari” asarini tahlil qilish **6-mavzu. Xeyan davri adabiyotining poetikasi; janrlar tizimi.** Xeyan davri – yapon adabiyotining oltin davri. Xeyan davrida adabiy jarayonlar. Xeyan davrida vujudga kelgan janrlar. **7-mavzu. Kamakura davrining o‘ziga xosligi, harbiy motivlar** Kamakura davrida ijtimoiy-siyosiy muhit. “Bushido” – “Samuraylar kodeksi”. Gunki monogatari janrining vujudga kelishi **8-mavzu. Edo davri adabiyoti poetikasida yangilanish tamoyillari.** Edo davri adabiyoti poetikasi. Ixara Saykaku ijodi. Masuo Basyo ijodi. **9-mavzu. Meyji davri adabiyotida o‘zgarishlar, adabiyotning xalqchilligi va demokratlashishi** Meyji inqilobidan keyin yuzaga kelgan adabiy sharoit. Yapon zamonaviy adabiyotiga g‘arb adabiyoti ta'siri. XIX asr oxiri – XX asrlardagi yangi ijtimoiy – madaniy sharoit va yapon adabiyoti. **10-mavzu. Yapon adabiyotida badiiy matn va uning lingvopoetik tahlil asoslari.** Lingvopoetikada minimal va maksimal matn. Badiiy matn qismlarini bog‘lovchi vositalar. Badiiy matnning leksik va semantik xususiyatlari11-мавзу. Япон адабиётида замонавий йўналиш ва оқимларнинг жадал ривожланиши ва поэтика масалалари **11-mavzu. Meyji inqilobidan keyin yuzaga kelgan adabiy sharoit.** Meyji inqilobidan keyin yuzaga kelgan adabiy sharoit. Yapon zamonaviy adabiyotiga g‘arb adabiyoti ta'siri. XIX asr oxiri – XX asrlardagi yangi ijtimoiy – madaniy sharoit va yapon adabiyoti **12-mavzu. Zamonaviy yapon nazmida “yangi uslub” harakati va uning poetikaga ta'siri.** “Shintaishi undo” – yangi uslubdagi she'rlar uchun harakatning yuzaga kelishi. “Shintaishishyo” (“Yangi uslubdagi she'rlarning to‘plami”)ning zamonaviy nazm taraqqiyotida tutgan o‘rni. Meyji davrining ilk bosqichlarida yaratilgan shintaishi to‘plamlari va ularning ahamiyati. **13-mavzu. Romantizm yo‘nalishi va uning poetikasi.** Yaponiya adabiyotida romantizm yo‘nalishining paydo bo‘lishi. Yapon

	yurt taraqqiyoti va xalq farovonligining garovi” – T., “O’zbekiston” – 2017, 48 bet. 2. Mirziyoyev Sh.M. “Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan quramiz” – T., “O’zbekiston” – 2017, 488 bet. 3. Mirziyoyev Sh.M. “Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo’lishi kerak” – T., “O’zbekiston” – 2017 4. Mirziyoyev Sh.M. “Erkin va farovon, demokratik O’zbekiston davlatini birgalikda barpo etamiz” – T., “O’zbekiston” – 2016, 56 bet. 5. Аминева В.Р. Типи диалогических отношений между националніми литературами как педмет компаративистики / Знание понимание, умение. - М.2008 №4.- С.88-93 **Axborot manbalari:** 6.www.gov.uz – O‘zbekiston Respublikasi hukumat portali 7.www.lex.uz – O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi. 8.www.ima.uz (O‘zbekiston Respublikasi Intellektual mulk agentligi) 9.www.academy.uz (Fanlar akademiyasi)
7.	O‘quv dasturi “Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyosiy adabiyotshunoslik” kafedrasida ishlab chiqilgan va 2021 - yil “17” 08 dagi “1” –sonli bayonnomasi bilan ma’qullangan. O‘quv dasturi Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti Kengashining 2021 - yil “28” 08 dagi “1” -sonli bayoni bilan tasdiqlangan.
8.	**Fan/modul uchun mas’ul:** **Muxtarov T.A.** – TDShU “Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyoqsiy adabiyotshunoslik” kafedrasi dotsenti, f.f.d. **Xodjaeva R.U.** – TDShU “Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyoqsiy adabiyotshunoslik” kafedrasi professori, f.f.d.
9.	**Taqrizchilar:** **D.Z.Muxiddinova** - Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, “Sharq mamlakatlari adabiyoti va qiyosiy adabiyotshunoslik” kafedrasi mudiri, f.f.d., dosent **Tilavov A.** - A.Navoiy nomidagi O‘zbek tili va adabiyoti universiteti dotsenti, f.f.n.;

asarlarining poetikasi

4. Yapon modernistik adabiyoti namoyandalarining asarlarini poetika nuqtai nazaridan tahlili. Modernistik romanlarda Yoshimoto Banana romani tahlili

5. Yapon adabiyotida "proletar adabiyoti" nomini olgan yo'nalishning Xayama Yoshiki va boshqalar asarlarining poetikasi. II jahon urushidan keyingi "demokratik" adabiyot nomoyandasi Miyamoto Yuriko ijodining poetikasi. Xiroshima fojeasi adabiyoti

6. Yapon adabiyoti XXI asr arafasida va boshida. Xaruki Murakami asarlari poetikasi. Yapon modernizmi poetikasi

7. Juda qisqa – "kaft hajmidagi hikoyalar" ("tenoxira no shyosesu") potikasi. Kavabata Yasunarining juda qisqa hikoyalari poetikasi

- Mustaqil o'zlashtiriladigan mavzular bo'yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi

4.

VI. Ta'lim texnologiyalari va metodlari:

- ma'ruzalar;
- interfaol keys-stadilar;
- seminarlar (mantiqiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
- guruhlarda ishlash;
- taqdimotlarni qilish;
- jamoa bo'lib ishlash.

5.

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar haqida mustaqil mushohada yuritish va joriy, oraliq nazorat shakllarida berilgan vazifa va topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha yozma ishni topshirish.

6.

Asosiy adabiyotlar

1. Adabiy tur va danrlar. Darslik. 3 tomlik. T.1., 2-T.: 1992.
2. Aristotel. Poetika. Qo'llanma. T., 2005.
3. Boboev T., Boboeva Z. Badiiy san'atlar. O'quv metodik qo'llanma. T., 2000.
4. Xodjaeva R., Qosimova G. Yapon adabiyotida zamonaviy adabiy yo'nalishlar va oqimlar. O'quv qo'llanma. T., 2019. 239 b.
5. Quronov D. Adabiyotshunoslik asoslari. T., 2018
6. Umurov N. Adabiyot nazariyasi. Darslik. T., 2002
7. Quronov D. Adabiyot nazariyasi asoslari. T., 2018

Qo'shimcha adabiyotlar

1.Mirziyoyev Sh.M. "Qonun ustuvorligi va inson manfaatlarini ta'minlash –

romantizm yo'nalishining badiiy prinsiplari. Yangi davr yapon adabiyoti namoyandalari ijodida romantizm

14-mavzu. Yapon adabiyotida naturalizm yo'nalishining poetikasi.

Shizenshyugi harakati va naturalizm yo'nalishining shakllanishi, uning o'ziga xos xususiyatlari. G'arb naturalizmiga munosabat va yapon naturalizmidagi izlanishlar . Rus adabiyoti bilan tanishuv va uning shizenshyugi yo'nalishi taraqqiyotidagi o'rni.

15-mavzu. Yapon adabiyotida realizm yo'nalishining vujudga kelishi va uning poetikasining naturalizm poetikasi bilan munosabati.

Realizm yo'nalishining yapon adabiyotida yuzaga kelishi va nazariy jihatdan qaror topishi. Ftabatey Shimey ijodi va ilk yapon realistik romaning paydo bo'lishi. Yapon realizm yo'nalishining "birinchi to'lqini" namoyandalari ijodi.

16-mavzu. "Shirakaba" guruhi va uning namoyandalari.

Shirakaba guruhi va uning yuzaga kelishi. Shiga Naoya Shirakaba guruhining yorqin vakili sifatida. Shiga Naoya asarlarining mavzulari va poetikasi.

17-mavzu. Yapon adabiyotida neorealizmning vujudga kelishi.

Neorealizmning yapon adabiyotida vujudga kelishi. "Shinshichyo" adabiy jurnali va neorealist yozuvchilarining adabiy maydonga chiqishi. Shinshichyo guruhining namoyandalari va ularning ijodi, asarlarining poetikasi haqida.

18-mavzu. Yapon adabiyotida "vatakushi shyosesu " – egoroman janri va uning poetikasi.

XX asr yapon adabiyotida egoroman janrining yuzaga kelishi. Yapon egoromaning yapon tanqidchiligi tomonidan nazariy asoslanishi va uning o'ziga xos xususiyatlari. Ivano Xomeyning "Axloqsiz ko'ngilxushliklar" qissasi egoroman namunasi sifatida.

19-mavzu. Yapon demokratik va "proletar" adabiyoti poetikasi.

Yaponiyada proletar adabiyotning vujudga kelishi. Yapon proletar adabiyotining nazariy asoslanishi. Ishchi sinf vakillari tomonidan yaratilgan asarlar.

20-mavzu. Yapon adabiyotida modernizm yo'nalishi.

Yapon modernizmining yuzaga kelishi va shakllanishi. Yapon modernizm adabiyotiga tegishli 3 konsepsiya. Yapon nazmida modernizm tendesiyalarining yuzaga kelishi. Urushdan keyingi yillardagi yapon adbiyotida modernizmning namoyon bo'lishi.

21-mavzu. Neosensualizm oqimining yuzaga kelishi va uning poetikasi

Neosensualizmning yapon adabiyotida vujudga kelishi. Yokomisu Riichi neosensualizm adabiyotining vakili sifatida. Yokomisu Riichi asarlari va ularda neosensualizm asoslarining namoyon bo'lishi.

22-mavzu. Yapon adabiyotida postmodernizm va uning poetikasi

Yapon adabiyotida postmodernizm va uning namoyadalari. Xaruki Murakamining hayoti va ijod yo‘li. Xaruki Murakami ijodining o‘ziga xos xususiyatlari

III. Amaliy mashg‘ulotlari buyicha ko‘rsatma va tavsiyalar

Amaliy mashg‘ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1. Aristotel' “Poetika”si va uning adabiyotshunoslik uchun axamiyati
2. Sharq allomalarining poetika faniga qo‘shgan xissasi
3. Yapon o‘rta asrlar adabiyotida janrlar tizimi
4. Yapon she'riyatida “tanka”, “xayku” janrlarining poetikasi
5. Yapon janrlaridan “monogatari” janri uslubi
6. Xeyan davri adabiyotida “nikki” janri poetikasi
7. Kamakura davri adabiyotida “gunki” janrining qaror topishi
8. Edo davri adabiyoti poetikasida yangilanish tamoyillari
9. Edo davri adabiyotida “kanazoshi” va “ukyozoshi” nasri
10. Meyji inqilobiy davrida adabiyotdagi yangilanish tamoyillari
11. Yapon adabiyotida badiiy til va uning xususiyatlari
12. Yapon adabiyotiga kirib kelgan yangi adabiy atamalar va ularning tushunchalari
13. Yapon she'riyatida “yangi uslub” harakatining dastlabki namoyondalari va ularning asarlari
14. Kitamura Tokoku asarlari poetikasi
15. Yapon she'riyati vakili Shimazaki Toson asarlarining poetik nuqtai nazaridan tahlili
16. Yapon romantizm nasrida Mori Ogay asarlarining poetik tahlili.
17. Dastlabki yapon realist yozuvchilaridan Nasume Soseki asarlari poetikasi
18. “Shirakaba” guruhining asarlari poetikasi
19. Akutagava Ryunoske yangi davr yapon adabiyotining klassigi
20. Kavabata Yasunari yapon adabiyotining neosensualist yozuvchisi sifatida
21. Ito Sey va boshqa yapon modernistlari ijodining poetikasi
22. Ikkinchi jahon urushdagi yapon adabiyotida poetik tamoyillar
23. Xaruki Murakami postmodernist yozuvchi sifatida

Amaliy mashg‘ulotlar multimedia qurulmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o‘qituvchi tomonidan o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, o‘tkazilishi zarur. Mashg‘ulotlar faol va interfaktiv usullar yordamida o‘tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo‘llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustaqil ta'lim va mustaqil ishlar

Mustaqil ta'lim uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Xeyan davrida yaratilgan asarlarning tarjimasi va tahlili: 1) tankalar, xaykular; 2) kundalik adabiyot – adabiyot – badiiy janr sifatida; 3) Michisuna no Xaxaning “O‘tkinchi hayot kundaligi”; 4) Ko‘zga ko‘ringan monogatarilar poetikasining tahlili
2. “Tanka” va “xayku” she'rlarining tarjimasi va tahlili poetika nuqtai nazaridan
3. Kamakura, Edo va Meyji davrlarining adiblari asarlarining poetikasi
4. Yapon modernistik adabiyoti namoyandalarining asarlarini poetika nuqtai nazaridan tahlili. Modernistik romanlarda Yoshimoto Banana romani tahlili
5. Yapon adabiyotida “proletar adabiyoti” nomini olgan yo‘nalishning Xayama Yoshiki va boshqalar asarlarining poetikasi. II jahon urushidan keyingi “demokratik” adabiyot nomoyandasi Miyamoto Yuriko ijodining poetikasi. Xiroshima fojeasi adabiyoti
6. Yapon adabiyoti XXI asr arafasida va boshida. Xaruki Murakami asarlari poetikasi. Yapon modernizmi poetikasi
7. Juda qisqa – “kaft hajmidagi hikoyalar” (“tenoxira no shyosesu”) potikasi. Kavabata Yasunarining juda qisqa hikoyalari poetikasi

Mustaqil o‘zlashtiriladigan mavzular bo‘yicha talabalar tomonidan referatlar tayyorlash va uni taqdimot qilish tavsiya etiladi.

3\.

V. Fan o‘qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar)

Fanni o‘zlashtirish natijasida talaba:

- Yapon tilida adabiy asarlarni o‘rganishda nazariy bilimlarni qo‘llash; badiiy adabiyotda shiddatli o‘zgarishlar natijasida o‘zgargan inson qarashlari, tushunchalari, qadriyatlarini ajrata olish; so‘nggi yuz yil ichida mamlakatda ro‘y bergan siyosiy-ijtimoiy o‘zgarishlar va ularning yapon xalqi tafakkur tarziga ta'siri masalalarini anglab yetish; badiiy obrazning real hayot bilan aloqasi qonuniyatlarini tadqiq etish haqida tasavvur va bilimga ega bo‘lishi;
- Yapon adabiyotida qo‘llaniladigan badiiy tasvir vositalari, badiiy san'atlar, portretlar haqida bilishi; yapon mumtoz va zamonaviy adabiyotining jahon adabiyotidagi o‘rni va uning bashariyat taraqqiyotidagi ulushi; yangi she'riyatda shoir dunyosining kashfini anglash, nasriy va nazmiy asarlarning g‘oyaviy tematikasini aniqlash, ijodkor va davr munosabatlari bo‘yicha ko‘nikmalariga ega bo‘lishi;
- talaba yapon va jahon adabiyotidagi jarayonlarni o‘zaro bog‘liqlik nuqtai nazaridan tahlil qilish; davr mahsuli – san'at asarini o‘rganish; poetikaga ta'sir ko‘rsatgan adabiyotning g‘oyaviy-poetik mazmunini to‘g‘ri talqin qilish; yapon adabiyotida turli ijtimoiy-maishiy sharoitda yaratilgan asarlar poetikasini farqlay olish to‘g‘risida aniq malakalariga ega bo‘lishi kerak.